

DODATEK TYGODNIOWY

do Gazety Lwowskiej.

Prenumerata na „Dodatek Tygodniowy“ osobno wynosi rocznie: w miejscu 4 złr., z przesyłką pocztową 5 złr. wal. austr.

Nr 8.

Dnia 22. Lutego 1868.

Obcokrajowe Zakłady finansowe w Galicyi.

Zamieściwszy w poprzednich numerach niniejszego pisma rzecz o krajowych Zakładach finansowych w Galicyi a mianowicie o kasie oszczędności, o Bankach hipotecznym i włościańskim, o Towarzystwie kredytowym, wypada nam jeszcze pomówić o instytucjach obcokrajowych, w Galicyi operujących i przez filie swoje reprezentowanych. Będzie to niejako uzupełnieniem jednego działu statystyki kraju naszego, działu zajmującego i na uwagę zasługującego, bo z ekonomicznym rozwojem w ścisłym związku zostającego.

Najpierwszym i długi czas jedynym zakładem finansowym, który filie swoje w Galicyi założył, był austriacki Bank narodowy, siedzibę swą w stolicy monarchii mający. Zakład ten liczy się do rzędu najpotężniejszych instytucji finansowych w Europie, operuje on kapitałem akcyjnym obecnie 110 milionów złotych w. a. wynoszącym, sam jeden ma wyłączny przywilej wydawania biletów na okaziciela banknotów w kasach rządowych przyjmowanych i od 1848. r. przymusowy obieg we wszystkich krajach monarchii austriackiej mających. Przed rokiem 1848. obieg ten, acz dowolny, równie był jak dziś powszechny, banknoty nawet były poszukiwane i w wypłatach częstokroć chętniej niż srebrna moneta przyjmowane, Bank zaś miał obowiązek wymienia ich na każde żądanie na srebrną monetę, chociaż w owym czasie kapitał akcyjny Banku tylko 60 milionów reńskich w monecie konwencyjnej wynosił. Od roku 1848. zaburzenia wewnętrzne, wojny domowe a później i zewnętrzne spowodowały rząd do zaciągania w austriackim Banku narodowym częstych i bardzo znacznych pożyczek, co znów zniewoliło Bank do zwiększenia nadmiar i poza zwykłą modłę emisji banknotów. Wśród takich zaś okoliczności nie było innego sposobu ulżenia trudnemu położeniu monarchii pod względem finansowym, jeno zawieszenie wypłat Banku i nadanie banknotom przymusowego obiegu. Powstało ztąd ażo na srebro, od 1816. roku w Austrii nieznane, zrodziła się chwiejna wartość monety w obiegu będącej, co na wszystkie stosunki społeczne, a mianowicie na przemysł i handel szkodliwy wpływ wywierać musiało. W słusznym ocenieniu plagi dla ogółu nader dotkliwej, rząd nie ustawał w usiłowaniach uporządkowania stosunków z Bankiem a tem samem do przywrócenia stałej wartości waluty. Jakoż gdy po ukończeniu wojny z 1859. roku stan polityczny Europy, stały zdawał się rokować pokój, rząd zawarł z Bankiem ostateczną umowę, w skutek której spłacił mu długi dawniej zaciągane, z wyjątkiem sumy 80 milionów złotych w. a., którą zatrzymał aż do chwili expiracyi przywileju bankowego za opłatą procentu po 2 od sta rocznie, nizki zaś ten procent był niejako wynagrodzeniem za nową prolongacyą przywileju w mowie będącego. Bank z swej strony, emitowaniem tej części akcyi, która przy założeniu w rezerwie jeszcze trzymana była i ściąganiem całkowitej wpłaty na wszystkie akcyje, podniósł kapitał swój do obecnej wysokości, ograniczyć zaś miał emisję banknotów do cyfry ugodą oznaczonej a w roku 1867. rozpocząć wymianę ich na srebro jak przed 1848. rokiem, w skutek czego ustałby przymusowy obieg banknotów i ażo na srebro samo z siebie zniknąłoby musiało. Wojna z 1866. roku i jej skutki zniweczyły tak nieustające i wytrwałe usiłowania, zmusiły rząd do wydania 400 prawie milionów w własnych biletach kasowych (Staatsnoten) z przymusowym obiegiem, w czym Bank nadwężenie przywileju swego upatrywał. Musiano więc zawiesić wykonanie umowy z Bankiem zawartej, rzeczy zostały na dawnej stopie, dzisiejsze zaś położenie polityczne Europy nie jest dość jeszcze ustalone, żeby pomyślniej zmiany w stosunkach rządu do narodowego Banku austriackiego, tak rychło spodziewać się można.

Po dłuższej tej dysgressyi, która niejako z natury przedmiotu wpływała, wracamy do dwóch filii Bankowych, we Lwowie a cokolwiek później i w Krakowie założonych. Filia Lwowska wyposażona jest kapitałem 1,000.000 zł. w. a., na eskontowanie weksli przeznaczonego, który to kapitał prawie w zupełności zawsze jest w obiegu. Prócz tego jest osobny kapitał przeznaczony na zaliczki na papiery publiczne.

Zaliczki takowe w roku 1867. dochodziły do wysokości przeszło 700.000 zł. w. a.

Filia Krakowska ma do eskontowania weksli pół miliona kapitału, także prawie w całości będącego. Prócz tego zaliczki na papiery publiczne dochodziły w Krakowie do cyfry przeszło 300.000 zł. w. a.

Weksle w filiach Bankowych do eskonty podawane, winny mieć przynajmniej trzy podpisy, z tych dwa muszą być podpisami firm handlowych protokołowanych, to jest w rejestra sądowo-handlowe wpisanych. Ztąd dział eskonty przystępny jest li tylko dla kupców i przemysłowców, inne warstwy społeczne niejako wykluczone.

Procent przez narodowy Bank austriacki pobierany, zwykle jest o wiele niższy niż w innych Zakładach finansowych. Dla kraju więc całego, zwłaszcza dla handlu i przemysłu filie banku tego ważną są bardzo i pożądaną instytucją i należy się wdzięczność rządowi, który Bank do założenia filii po głównych miastach monarchii, wpływem swym przynaglił.

O hipotecznych operacyach austriackiego Banku narodowego mówiliśmy już w artykułach naszych, o galicyjskim Towarzystwie kredytowym. Tu tylko jeszcze dodamy, iż sprawy hipoteczne sam Zakład centralny w Wiedniu załatwia, filie nie mają pod tym względem żadnego znaczenia.

W kilka lat po austriackim Banku narodowym i Zakład kredytowy dla handlu i przemysłu (Kredit Anstalt für Handel und Gewerbe) także filię swoją w Galicyi a mianowicie we Lwowie zaprowadził. Zakład kredytowy powstał w Wiedniu w 1855. roku z kapitałem akcyjnym 60 milionów reńskich m. k., później jednak kapitał ten zredukowano do 50 milionów, w skutek wykupna akcyi, o wiele niżej parastojących. Powodzenie Zakładu dotąd nie było świetne, rząd nawet wdać się musiał w wewnętrzną jego administrację, która złudnemi bilansami akcyonaryuszów i publiczność w błąd w prowadzić usiłowała. Dziś to ustało, administrację wewnętrzną radykalnie zreorganizowano, Zakład nie puszcza się już na żadne bezdroża, dotąd jednak akcyje jego do nominalnej wartości dojść nie mogły.

Lwowska filia Zakładu kredytowego miała lata bardzo świetnego powodzenia. W roku bowiem 1855. interesa jej komisyjne dochodziły do sumy blisko 11 milionów, na których miała przeszło 52.000 zł. wal. austr. czystej bankowej prowizyi. Obrót weksli w tym roku przenosił cyfrę 7 milionów, zaliczki na papiery publiczne dochodziły prawie do 700.000 zł. w. a. a zaliczki na towary do 130.000 zł. w. a. Biletów kasowych filia w dniu 1. stycznia 1866. roku miała w obiegu za 1,165.000 zł. w. a. Zaś ruch ogólny kasy dochodził w roku 1865. prawie do 15 milionów.

Cyfry powyższe czerpane są z autentycznych wykazów, z których jednak czysty zysk filii nie był do wiadomości podany. Zysk ten, wnosząc z cyfr powyższych, w roku 1865. znaczny bardzo być musiał. Zmniejszył on się podobno w roku następnym 1866., w którym zaprowadzono we Lwowie filię Banku anglo-austriackiego, założonego na akcyje w Wiedniu i w Londynie, angielskim i austriackim kapitałem w wysokości 2 milionów funtów szterlingów, czyli 20 milionów złotych austriackich w srebrze. Na kapitał ten dotąd jednak tylko $\frac{1}{3}$ część wpłacona została. Dzięki oględnemu i sprężystemu zarządowi międzynarodowego Banku tego, któremu zresztą szczęście dotąd widocznie sprzyjało, cieszy się on bardzo pomyślnem powodzeniem, akcyje stoją kilkanaście procent wyżej par. Lwowska jego filia miała w roku 1866. obrót w rachunkach bieżących cyfrę 76 milionów przenoszący, ruch jej kasowy dochodził do 24 $\frac{1}{2}$ milionów. Bliższych wykazów swych operacyi filia dotąd nie ogłaszała, wiemy tylko z zamknięcia rachunków głównego zakładu, iż czysty zysk Lwowskiej filii wynosił w roku 1866. przeszło 90.000 zł. w. a.

Od trzech lat mamy też we Lwowie i w Krakowie filie wiedeńskiego Zakładu pożyczek na zastawy (Pfandleihe-Anstalt). Cyfry ich obrotów nie są nam znane, gdyż nigdzie dotąd ogłaszane nie były,

wiemy tylko, iż krom pożyczek na kosztowności i towary, zajmują się także zaliczkami na papiery publiczne i wydają asygnacje kasowe, od których częstokroć wyższy procent niż inne zakłady opłacały. Główny Wiedeński Zakład posiada 5 milionów ogólnego kapitału, na który dotąd jednak tylko 60% wpłacone zostały. Akcje jego stoją cokolwiek wyżej nad pari, zdaje się przeto, iż powodzenie jego dość pomyslnem być musi. W statutach swoich ma on ważny przywilej, iż podobnie jak zakłady dobroczynne, zastawy niewykupione bez interwencyi sądowej sprzedawać może, chociaż w ogóle grube procenta od nich nie pobiera.

Mamy więc w Galicyi filie czterech finansowych instytucyi obco-krajowych: austriackiego Banku narodowego, Zakładu kredytowego dla handlu i przemysłu, Banku anglo-austriackiego i Zakładu pożyczek na zastawy. O filiach narodowego Banku austriackiego powtórzyć tylko można, iż są dla kraju rzeczywistą korzyścią, ograniczają się bowiem na eskontowaniu weksli i na zaliczkach na papiery publiczne, w obu zaś działach stopa ich procentu bardzo jest umiarkowana, co przyczynia się do ułatwienia obrotu kapitałów w kraju i do znizienia stopy procentowej w ogóle. Zaś o filiach innych Zakładów powiedzieć tego nie można. Te bowiem filie płacić sobie każą daleko wyższe procenta a zajmując się prócz tego wszelkimi bankierskimi operacyami, na drodze prowizyi bankowej i na drodze zysku pochodzącego zład, iż własne nasze kapitały na niższy procent przyjmują a na daleko wyższy je rozpożyczają, znaczne sumy corocznie z Galicyi wyciągają

i tem ją widocznie ubożą. Dla tego cieszyć się wypada, iż powstał krajowy Zakład finansowy, Bank hipoteczny, który zająć powinien miejsce obcych zakładów i oszczędzić krajowi te sumy, które dotąd przemysłowi wiedeńskich zakładów opłaca, a które dla Galicyi zupełnie są stracone, wędrując wprost do kieszeni obcych kapitalistów. Dla tego nie można dość często powtarzać, iż unikać obcych Zakładów jest poniekąd obywatelskim każdego obowiązkiem, zwłaszcza, iż zakład krajowy te same usługi świadczyć i tę samą ulgę przynieść mu może, a zyski tego Zakładu w kraju pozostaną i przyczynią się do pomnożenia ogólnego majątku.

Przy tej sposobności nie możemy wstrzymać się od zrobienia uwagi, iż założenie krajowej instytucyi pożyczek na zastawy, byłoby nader pożądanem, a nawet Bank hipoteczny operacje swoje i ku temu skierowaćby mógł. Nie wymaga to wielkiego kapitału, nie naraża na żadne ryzyko a uczyniłoby zbytecznem filią obcokrajowego Zakładu, która zyski, mniej lub więcej znaczne, corocznie z kraju wyciąga. Mamy wprawdzie w kraju dobroczynną bardzo instytucję, Bank Ormiański we Lwowie, z wielką sumiennością i starannością administrowany, który na zastawy za bardzo miernym procentem pożycza i zwłaszcza biedniejszym warstwom ludności wielką ulgę przynosi. Lecz fundusze jego za nadto są szczupłe żeby na potrzeby wszystkich wystarczyć mogły, dla tego powstanie krajowej instytucyi, chociażby nawet li tylko na zyski obliczonej, bardzoby pożytecznem stać się mogło.

Wychowanie publiczne.

Dotacje szkół ludowych w Galicyi.

(Ciąg dalszy. — Ob. nr. 1., 2., 3., 4., 5., 6. i 7.)

21. Powiat Żydaczowski.

Liczba porządkowa	Miejsce szkoły	Szkoła systemizowana						Komu przy-służy prawo prezentacyi	Liczba porządkowa	Miejsce szkoły	Szkoła systemizowana						Komu przy-służy prawo prezentacyi
		Dotacja w									Dotacja w						
		pieniąd.		naturaliach							pieniąd.		naturaliach				
		złr.	c.	zboża mierzyc	wiązek słomy	ogród	drzewa sągów				złr.	c.	zboża mierzyc	wiązek słomy	ogród	drzewa sągów	
1	Bereźnica król. . .	72	—	5 ³ / ₄	—	—	4	gr. k. konsyst.	31	*Nadziałycze . . .	50	—	—	—	—	5	gmina
2	Brzezina . . .	105	—	—	—	—	5	"	32	*Obłaznica . . .	51	—	—	—	—	—	"
3	Balicze podgórne . .	105	—	6	—	—	—	gmina	33	*Pozany . . .	50	—	—	—	—	4	"
4	Balicze podrózne . .	95	55	—	—	—	—	"	34	Protessy . . .	79	—	6	—	—	—	gr. k. konsyst.
5	Cuculowce . . .	80	—	—	—	—	4	"	35	Pokrowce . . .	40	—	—	—	14m. 573 ⁰	4	gmina
6	Czernica . . .	212	—	—	—	—	6	gr. k. konsyst.	36	*Rogóżno . . .	72	—	8	—	—	4	"
7	*Demenka Ieśna . .	100	—	—	—	—	5	"	37	Rozwadów . . .	206	—	—	—	—	6	gr. k. konsyst.
8	*Demnia . . .	90	—	6	—	—	4	gmina i proboszcz	38	*Rudniki . . .	64	41	—	—	—	3	"
9	Derzów . . .	80	—	—	—	—	5	gmina	39	Rozdół . . .	200	—	—	—	—	6	dwór
10	Drohowyże . . .	100	—	3	—	—	5	"	40	Rozdół . . .	43	—	—	—	—	—	"
11	Dzieduszyce małe .	116	55	—	—	—	6	"	41	Ruda . . .	117	50	—	—	—	6	gmina
12	Hnidyczów . . .	126	—	—	—	—	3	gr. k. konsyst.	42	Stólsno . . .	110	25	—	—	—	6	gr. k. konsyst.
13	Hanowce . . .	73	—	4	—	150 ⁰	—	gmina i proboszcz	43	Sulatyce . . .	140	35	4	—	4 m.	5	gmina
14	*Hów . . .	60	—	6	—	—	4	gmina	44	Tejsarów . . .	181	50	—	—	ogród	4	gmina i proboszcz
15	*Iwanowce . . .	80	—	—	—	—	4	"	45	Trościaniec . .	80	—	—	—	—	4	gmina
16	Izydorówka . . .	127	64	—	—	3 morgi	—	gr. k. konsyst.	46	*Uście . . .	80	—	—	—	—	4	"
17	Jajkowce . . .	80	—	11 ¹ / ₂	—	—	—	gmina	47	*Weryń . . .	50	—	—	—	—	6	gr. k. konsyst.
18	Kijowiec . . .	60	—	6	—	—	5	"	48	*Wolica Hnidyczow.	80	—	—	—	—	4	gmina i proboszcz
19	Krupsko . . .	94	50	—	—	—	5	gr. k. konsyst.	49	Włodzimierce . .	139	65	—	—	—	—	dwór
20	Lubsza . . .	150	—	12 ¹ / ₂	—	—	—	gmina	50	Żydaczów . . .	136	50	—	—	—	6	"
21	Lachowice podróz.	100	40	12	—	3 morg.	—	"	51	Zabłotowce . . .	110	—	—	—	—	—	gr. k. konsyst.
22	Lachowice zarzecz.	101	85	9	—	3 morg.	—	"	52	Zurawno . . .	179	—	30	—	—	16	dwór
23	Łysków . . .	39	37	—	—	3 morg.	—	"	53	*Bujanów . . .	55	—	—	—	—	—	gmina
24	Łowczyce . . .	113	—	5	—	3 ¹ / ₂ mor.	2	"	54	*Czerzeż . . .	72	—	—	—	—	—	"
25	Mikołajów . . .	1420	50	—	—	—	24	Szkoła główna	55	Dubrawka . . .	23	10	—	—	—	—	"
		30	na bibliotekę					patron. gmina —	56	Demenka podnie-							
								panieńska z do-		strzańska . . .	70	—	—	—	—	opał	gr. k. konsyst.
								tacją 180 zł.	57	Kornelówka . . .	23	40	wikt	—	—	—	gmina
								8 sągów drew	58	Nowe Siolo . . .	42	—	—	—	—	—	"
26	*Malechów . . .	80	—	—	—	—	3	gmina	59	Piasieczna . . .	212	—	—	—	ogród	—	gr. k. konsyst.
27	*Międzyrzecze . . .	80	—	—	—	—	3	"	60	Stankowa . . .	105	—	—	—	—	opał	gmina
28	Manastyrzec . . .	142	80	—	—	—	—	dwór	61	Wolezniów . . .	100	—	—	—	ogród	6 ⁰	gr. k. konsyst.
29	Mielnicz . . .	80	—	12	—	—	—	gmina	62	Wola wielka . . .	80	—	—	—	—	—	gmina
30	Młyniska . . .	130	60	—	—	—	—	gm. i lac. kapł.			16	na zboże					

U w a g a. Szkoły gwiazdką powyżej oznaczone, uważać należy za dotychczasowe.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

Kościół farny w Żółkwi.

(Ciąg dalszy. — Ob. nr. 1., 2., 3., 4., 5., 6. i 7.)

Następujący jeszcze napis nagrobka Krzysztofa Żółkiewskiego przechowany pozostał w dziele Starowolskiego:

D. O. M.

Piis Manibus

Generosi Christophori de Żółkiew Żółkiewski

Sacrum.

Hujus ver primum annorum Academia et Aula Thomæ Zamojski Regni Cancellarii honestissimis artibus et moribus excoluit; et nomem

Polonum amplificandum accensum, gratissimus Mars in Proeliis contra Turcam, Tartaros, Rebellesque Cozacos suscepit. Mors tandem, et virum, et Civem bonum Patriæ, Maritum dulcissimæ uxori Dorotheæ a Brzezio Brzeska, Parentem suavissimis liberis, Eliæ et Annæ, annos agentem 40 e medio vivorum Anno 1640 sustulit. Hæc qui legis, tecum cogita, brevi eadem calcanda tibi superest via lethi.

„Świętym ceniom Wielmożnego Krzysztofa z Żółkwi Żółkiewskiego poświęcone. Pierwsze lata wiosny jego w akademii i na dwo-

rze Tomasza Zamojskiego W. kanclerza koronnego, w najszlachetniejszych cnotach i obyczajach wykształcone były, i imię polskie podnoszącego i uświetniającego, przyjazny Mars w bojach przeciw Turkowi, Tatarom, i zbuntowanym Kozakom podziwiał. Śmierć nakoniec męża i dobrego obywatela ojeźźnie. małżonka najmilszej żonie. Dorocie z Brzezia Brzeskiej. ojca najdroższym dzieciom Eliaszowi i Annie, czterdziści lat wieku liczącego, z pośród żyjących w roku 1640 zebrała. Ty! który to czytasz, rozważ że krótka także pozostaje i tobie do przebycia droga żywota.“

W kaplicy Matki Boskiej po lewej stronie kościoła znajduje się nagrobek Pawła Wojenkowskiego. Marmurowa płyta w ścianie umieszczona, ma napis następujący:

D. O. M.

Generosus Dnus Paulus de Wojeński Wojenkowski Sigismundi III. et Vladislai IV. Regum Secretarius, Palatinatus Lenciciensis. Districtus Orlovien. Armorum Abdank Antiqua familia Natus Patre Sebastiano Anno MDLXXXVII. Juni IX. In Podgória Matre Zaborowska Armorum Rawic, Germanus Gasparis Successoris in Wojenki Occisi a Tartaris, et Bari Depositū, Eximii Militis et Locum Tenentis, Signorum Belli Golski Palatini Russiæ Barenis Prefecti Et Sororum Quarum Una Nupserat Joanni Dunin Rzechowski Altera Kiliano Grzymała Nepos Joannis Catharinæ Stanisławska Patris Danielis Et Petri Filiorum Et Elisabeth Monialis s. Benedicti in Staniatki ac Marthæ Krzetkowska Filiarum, Duxit Christinam Naropińska Armorum Bylina Ex Familia Multæ Revolutionis Sæculorum Dignissima Ex Qua Reliquit Stanislaum Et Annam Filiam Consortem Gabrielis Modryński. Patriæ Civis Optimus Cum vixisset Annos XXXIX. Hoc Sub Mausoleo Depositus Quiescit Anno Dni MDCXXXVI. Augusti XXVI.

„Wielmożny Paweł z Wojeńskich Wojenkowski Zygmunta III. i Władysława IV. królów Sekretarz. W Województwie Łęczyckiem w powiecie Orłowskim z starożytnej rodziny herbu Abdank urodzony z ojca Sebastjana Roku 1587 dnia 9. czerwca w Podgórzu z matki Anny Zaborowskiej herbu Rawicz, brat Kaspra dziedzica na Wojenkach zabitego przez Tatarów i w Barze pochowanego, znakomitego rycerza i Namiestnika chorągwi Golskiego Wojewody Ruskiego, Barskiego starosty, i sióstr, z których jedna zaślubiona Janowi Dominowi Rzechowskiemu, druga Kilianowi Grzymale. Wnuk Jana i Katarzyny Stanisławskiej, ojca Daniela i Piotra, synów, i Elżbiety zakonnicy św. Benedykta w Staniatkach i Marty Krzetkowskiej, córek. Pojął Krystynę Naropińską, herbu Bylina, z rodu w mnogich przemianach wiekowych najgodniejszego, z której pozostawił Stanisława i Annę córkę, małżonkę Gabryela Modryńskiego. Ojczyzny obywatel najlepszy, żył lat 49. Pod tym pochowany grobowcem spoczął roku 1636. sierpnia 27.“

W tejże samej kaplicy za ołtarzem Matki Boskiej znajduje się nagrobek z czerwonego marmuru, Wojciecha Głogowskiego, jak świadczy następujący napis, na nim umieszczony.

Dei Omnipotentis Voluntate Nobilis D. Albertus Głogowski Qui In Abeunte Ætate sub Auspitiis Serenissimorum Stephani ac Sigismundi Tertii Poloniae Regum Tum Etiam Sub Gnat. Illuor. Joannis Zamościi ac Stanisłai Żółkiewii Ducum Militiam Coluit, Religionem Patriam Strenue defendit. Quibus Tandem Optime Meritis Obdormivit In Dno. Hic Situs est Anno MD(XXVI. Die Martii Nat. Annis LXII.

„Z woli Boga Wszzechmogącego szlachetny Wojciech Głogowski, który w młodości pod znakami Najjaśniejszych Stefana i Zygmunta III. Królów polskich, tudzież pod wodzą JO. Jana Zamojskiego i Stanisława Żółkiewskiego, Hetmanów, wojskowo służył; religii i ojezyny mężnie bronił. Czem jak najlepiej zasłużony usnął w Panu. Tu pochowany roku 1626. Dnia 5. Marca, roku życia 62.“

Po lewej stronie drzwi od zakrystyi znajduje się umieszczona w ścianie tablica na pamiątkę poświęcenia kościoła w r. 1623. przez Arcybiskupa Lwowskiego Próchnickiego, z następującym napisem:

D. O. M.

Ego Joannes Andreas Próchnicki

D: et Apostol: sedis gratia Archiepiscopus Leopold: Ecclesiam hanc insigni in Deum pietatis Stanisłai Żółkiewski supremi Exercituum Ducis et Regni Cancellarii, ac Reginae de Fulsztin illius consortis erectam, munifice dotatam et ornatam, in honorem celorum Reginae S. S. Mart. Laurentii et Stanisłai consecravi, ac die consecrationis indulgentiam unius anni, anniversaria vero celebritate eandem visitan-

tibus XL. dierum more Ecclesiae concessi, Anno reparatae salutis MDCXXIII. Mai XXVIII.

„Ja Jan Andrzej Próchnicki z Bożej i stolicy Apostolskiej łaski Arcybiskup Lwowski, kościół ten; na znak pobożności Stanisława Żółkiewskiego Wielkiego Hetmana i Kanclerza, tudzież Reginy z Felsztyna, tegoż małżonki, wystawiony, szczerobliwie uposażony i przyozdobiony ku czci królowej Niebios, św. Męczenników Wawrzyńca i Stanisława, poświęciłem, i w dzień poświęcenia odpustu jednego roku, zaś w rocznicę tej uroczystości obecnym, dni pięćdziesięciu obyczajem kościelnym udzieliłem. Roku odkupienia Pańskiego 1623. Maja 28.“

Poznawszy pomniki przypatrzyliśmy się obrazom.

Przedwzyszkim zwracają uwagę cztery ogromnego rozmiaru obrazy, przedstawiające zwycięstwo Żółkiewskiego pod Kluszyńem, Sobieskiego pod Chocimem, Wiedniem i Ostrychomiem czyli Parkanami. Dwa pierwsze zawieszone są w presbiterium przed wielkim ołtarzem, i zajmują obie przeciwległe ściany. Odsiecz Wiednia umieszczona w kaplicy św. Anny wprost drzwi wchodowych, zajmuje całą górną ścianę; podobnie obraz bitwy pod Ostrychomiem w przeciwległej kaplicy Matki Boskiej, w temże zawieszony miejscu.

Najmniej pod względem artystycznym ma wartości, najgorzej malowany i najstarszy z wszystkich obraz przedstawiający bitwę pod Kluszyńem. Malarz nie miał wyobrażenia o perspektywie i grupowaniu, przez co stworzył dzieło świadczące o niedołęstwie jego pędzla. Wystarczało to jednak dla tych, co nie ubiegając się za scennicznymi efektami, widzieli w obrazie przechowaną pamiątkę chwały narodowej. Z obrazu tego można rozpoznać rozkład hufców, i porządek bitwy, jak i ubiory wojsk. Pole bitwy przedzielone zasiekami, po za którymi ukryta kłęząc piechota moskiewska oczekuje ataku. Wojsko całe podzielone na małe kilkoszeregowe kolumny, wyglądające jak różnokolorowe płaty na warcabnicy. Rajtarya polska gotuje się właśnie uderzyć na zasieki moskiewskie. Po lewej stronie obrazu widać tabor z wozów ściśle z sobą połączonych, a w środku kilka namiotów, jak się zdaje z ich okazałości, są to namioty hetmańskie — dalej obóz otoczony palisadami, namioty różnobarwne; po drugiej stronie obrazu widać pożar wsi pobliskich. U góry obrazu jest napis:

Dextera Domini fecit virtutem

Pod obrazem zaś u dołu:

In profligato ad Cluszyum numerosissimo Moschorum et exterorum colligatorum exercitu sub auspiciis Sigismundi III. Polonorum et Suecorum Regis, Duetu et regimine Stanisłai Żółkiewski, tunc Palatini Kijowiensis et Exercituum Regni Poloniae Campestris, post supremi Cancellarii et generalis ducis Anno Domini MDCX. Julii 4.

„Prawica Pana dała siłę“

„do zwalczenia pod Kluszyńem jak najliczniejszych moskiewskich i obcych sprzymierzonych wojsk za panowania Zygmunta III. Polskiego i Szwedzkiego Króla, pod dowództwem i rozkazami Stanisława Żółkiewskiego, podówczas Wojewody Kijowskiego i Hetmana polnego koronnego, później Wielkiego Kanclerza i Hetmana, roku Pańskiego 1610. Lipca 4.“

Naprzeciw tego umieszczony obraz bitwy Chocimskiej jest najlepszego z wszystkich pędza, malowany przez Kästlera, jak świadczy podpis u spodu. W głębi obrazu za rzeką widać obóz turecki. — Zwycięstwo odniesione — Turcy uciekają na wszystkie strony naciśkani przez wojska polskie. Popłoch powszechny. Uciekający rzucają się w rzekę, gdzie wielu tonie. — Inni uciekają do lasu w głębi. Po prawej widać w oddali miasto Chocim. Na pierwszym planie obrazu Sobieski naturalnej wielkości na gniadym koniu, w zbroi bez hełmu, z głową odkrytą, z buławą w ręku. Skóra rysia spięta u góry spada mu przez ramiona; koń spina się i depce Turków. — W całej postawie znać wodza zwycięskiego, uniesionego zapałem wygranej bitwy. Na tym obrazie podobnie u góry położył malarz napis:

Dextera Domini percussit inimicum,

a u dołu:

In expugnatis direptisq Turcarum ad Chocimum castris, ibiq plus quam 80.000 barbarorum deletis, altero ab obitu Michaelis Poloniae Regis die, virtute et imperiis Joannis Sobieski pro tunc supremi Regni et Campi Mareschalei, nunc feliciter Poloniae regnantis Joannis III. anno victoris Dei MDCLXXIII. Nov. 11. ipso divi Martini militum et heroum patroni die.

(C. d. n.)

Dokumenta i dyplomy.

Marcinkowice. Wieliczka. Rok 1398.

Król Władysław Jagiełło nadając Wielicze wieś Marcinkowice, wciela ją do miasta i przenosi na prawo miejskie, a oznaczając wysokość czynszu z niej płacić się mającego, uwalnia zarazem od uiszczeń jednorocznych.

1 IN nomine Domini Amen **Wladislaus** dei gracia Rex Poloniae necnon Terrarum Cracovie Sandomirie Siradie Lancicie Cuyaue

W imię Boże amen. Władysław z Bożej łaski Król Polski, tudzież ziem krakowskiej, sandomirskiej, sieradzkiej, łę-

Lithwanie Princeps Supremus Pomeranie Russic(ue) D(omin)us |
 2 et heres et c(etera) Ad p(er)petuam rei memoriam Significamus
 tam p(ræ)sentibus p(ua)m futuris quibus expedit vniu(er)sis
 p(ræ)sentium noticiam habituris Q(uo)d ob complacencias et
 3 grata seruiciorum merita Fidelium n(ost)ror(u)m Ciuium | Inco-
 larumq(ue) Ciuitatis n(ost)re **Velicien(sis)** quibus ydem maie-
 stati n(ost)re prompta sollicitudine plurimu(m) complac(er)e me-
 4 runeru(n)t. et adhuc continuato fidelitatis studio n(ost)ris suffulti
 munificencijs ad n(ost)ra se beneplacita poterint con|tinuo red-
 dere promp(cio)res Quorum intuitu cupientes eosdem Ciues sp(e-
 5 ci)alium gr(ati)arum p(ro)sequi fauoribus. Volentesq(ue) dicte
 Ciuitatis n(ost)re **Velicien(sis)** condicionem et ampliacionem ex
 eo fieri meliorem. vt temp(or)ibus felicis | n(ost)ri regiminis
 felicia recipiat incrementa Sup(ra)d(i)c(t)e Ciuitati n(ost)re Ve-
 6 licien(si) Villam n(ost)ram **Marczincowice** p(ro)pe eandem
 Ciuitatem **Velicien(sem)** Sitam. quam nuper ab Imramo de Czu-
 lice emimus. cum om(n)ibus eiusdem | ville vtilitatibus prouenti-
 bus redditibus fructibus Agris Pratis Campis Pascuis Siluis Ne-
 moribus Mericis Gagys Quercetis. Virgultis Rubetis Venacionibus
 7 Aucupacionibus Aquis et earum decursibus. Pis(cin)is piscaturis
 Molendinis emolumentis Stagnis Paludibus Vallibus et Montibus ac
 quibusuis alys obuencionibus p(er)tinencijs et appendys ac Ju-
 ribus p(ro)p(ri)etatibus et dominys vniu(er)sis. ad ip(s)am villam
 8 **Marczin|cowice** quomodolibet spectantibus quibuscunq(ue)
 nominibus appellentur. nichil penitus excludendo. p(ro)ut eandem
 villam p(ræ)d(i)c(t)us Imramus tenuit habuit hactenus et posse-
 9 dit. p(ro)ut eciam memorata villa in suis me|tis Granicijs et Ga-
 dibus ab Antiquo longe lateq(ue) c(ir)cu(m)ferencialiter est
 distincta et ecia(m) limitata. Adicimus adiungimus ap(pro)p(ri)a-
 mus ascribimus incorp(or)amus damus conferimus et donamus do-
 10 natione p(er)petua et irreuocabili p(er)petuis temp(or)ibus. re-
 mouentes(que) in eadem villa omnes modos et consuetudines
 vniu(er)sas libertatibus ip(s)ius Ciuitatis **Velicien(sis)** obuian-
 tibus. ip(s)amq(ue) villam. ad p(ro)p(ri)etatem et ydemptitatem
 11 Jurium Ciuitatis p(ræ)d(i)c(t)e | aduimus. Per Ciues et Incolas
 vniu(er)sos seped(i)c(t)e Ciuitatis **Velicien(sis)**. tenendam ha-
 bendam vti fruendam et pacifice p(er)petuo possidendam Ita tamen
 q(uo)d ip(s)i Ciues **Velicien(ses)** in eadem villa **Marczin-**
 12 **cowice**. Agros Mansos seu | laneos mensu(r)a Maydburgen(si)
 dimetiri debent. Ip(s)a q(ue) villa **Marczincowice** eodem
 Jure guaderet debet et ei subiacere quo Ciuiatis **Velicien(sis)**
 p(ræ)d(i)c(t)a modo gaudet et potitur. Ceterum decernimus.
 13 q(uo)d memorati Ciues | n(ost)ri **Velicien(ses)**. de quolibet
 Manso seu laneo Agrorum dicte ville **Marczincowice**. per
 vnam Marcam pro Censu in quolibet festo Beati Martini Con-
 14 fessoris omnibus et singulis Annis. nobis et successoribus n(ost)ris
 solu(er)e p(er)petuis temp(or)ibus tenebuntur. Racione v(er)o
 t(rans)lacionis ville **Marczincowice** p(ræ)libate. pretactis
 Ciuibus **Velicien(sibus)**. ab omnibus Censibus. quos nobis in
 15 festo b(ea)ti Martini de laneis et Agris d(i)c(t)e | ville **Mar-**
czincowice de Anno p(ræ)sentis solu(er)e deb(er)ent. ad
 spaci(u)m du(m)taxat vnus Anni integri. videlic(et) a festo b(ea)ti
 Martini Confessoris p(ro)xime nunc venturo. vsq(ue) ad aliud fe-
 16 stum eiusdem b(ea)ti Martini Anni | futuri. plenam damus et con-
 cedimus facultatem. Harum quibus sigillum n(ost)r(u)m est appen-
 sum testimonio litterarum Act(um) **Cracouie** Sabbato proximo
 17 post diem Assumpcionis Beate Marie V(ir)g(in)is | gloriose Anno
 Domini **Millesimo Trecentesimo Nonagesimo**
Octauo P(ræ)sentibus hys. Johanne de Thanczyn Castellano
 Cracouien(si). Johanne de Tharnow Sandomiriensi. Sandzywo-
 18 gio Kalissien(si). | Johanne Liganza Lancieniensi. Palatinis. Cri-
 stino de Ostrow Sandomiriensi. et Petro Kmythe. Lublinen(si)
 Castellanis alysq(ue) m(u)ltis n(ost)ris fidelibus fidedignis. Da-
 19 t(um) p(er) manus Reu(er)endi in Ch(rist)o Patris d(omi)ni |
 Nicolai E(pis)copi Poznanien(sis). nobis sine(er)e dilectj

Po prawej stronie pod zagietką:

Ad R(elationem) Cleme(n)t(is) Vicecancellar(ii)

Napisy na odwrotnej stronie:

Ad villam Marcinkowice

Habetur in donato | Folio XVII

Acticatum iam

Marcinkowice Ciuitati Velicien(sis) | incorporatur

Nro. 15to | Visum.

Pergamin, na którym osnowa powyższa starannie spisana, ma u góry 487, u dołu 489 milim. długości, z lewej 262, z prawej 260 milim. szerokości; powierzchnia jego na niecy w wielu miejscach przez mółę podobnoś ponadgryzana, zagietka też po prawej stronie wygryziona. Pieczęci już nie ma; że zaś na sznurkach wisiała, dowodem dziurki i odtłoczenia.

czyckiej, kujawskiej; zwierzchni Książę litewski; Pomorza i
 Rusi Pan dziedziczny itd. Na wieczną rzecz pamiątkę Oznaj-
 miamy wszystkim tak teraz jako też potem będącym, którym
 o tem wiedzieć należy: Zważywszy, iż wierni Nam Obywatele
 i Mieszkańcy Miasta Naszego **Wieliczki** wielokrotnie ze
 zważną starannością dołożyli usiłowań, aby uprzedzającą usłużno-
 ścią i miłemi zasługi pozyskać względy Dostojeństwa Naszego,
 i że zagrzeni szczodroblivością Naszą przy niezłomnem trwa-
 niu w wierności, mogliby skorszymi jeszcze stać się do przy-
 podobania się Nam: pragniemy ich szczególni obdarzyć ła-
 skami. Chcąc więc wspomnionego Miasta Naszego **Wieliczki** stan
 polepszyć i obręb powiększyć, iżby w czasie pomyślnych rządów
 Naszych do pomyślnego doszło wzrostu, przyłączamy i wcielamy
 doń, przydajemy, przywłaszczamy, przypisujemy, dajemy, tudzież
 wieczystą i nigdy nieodwołalną darowizną oddajemy mu wieś
 Naszą **Marcinkowice**, blisko niego położoną, którą niedawno
 od Imrama z Czulic kupiliśmy, ze wszystkimi tejsze wsi po-
 żytkami, dochodami, korzyściami i plonami, z rotami, łakami,
 polami i pastwiskami, z lasami, borami, debrzami, gajami i dą-
 browami, łożynami i krzakami, z łowiectwem zwierzyny i ptactwa,
 wodami i wód odpływami, stawami i rybołostwem, młynami i
 miarkami, jeziorami, bagnami, dolinami i górami tudzież ze
 wszelkimi innemi przypożytkami, przynależnościami i przydat-
 kami, prawami, własnością i władzą, jakimbądź sposobem do
 tejsze wsi **Marcinkowice** patrzącemi lub jakimikolwiek nazwy
 oznaczonemi, nie wcale nie wyłączać, jako ją pomieniony Im-
 ram dzierżył, miał i dotąd posiadał, jako też miedzami i kop-
 cami z dawna wzdłuż i w szerz ze wszystkich stron odznaczona
 i oddzielona. Usuwamy też w tejsze wsi wszystkie postępowania
 i wszelkie zwyczaje swobodom Miasta **Wieliczki** na prze-
 szkodzię stojące, a samą wieś z własnością i tożsamością praw
 Miasta przereczanego łączymy. Którą-to wieś Obywatele i
 wszyscy Mieszkańcy wspomnionego Miasta **Wieliczki** wie-
 czystość dzierżyć, mieć, posiadać i z niej nienaruszenie użytko-
 wać mają atoli tak, iż Obywatele **wieliccy** we wsi **Marcin-**
kowicach rolę, włoki i łany miarą magdeburską pomierzyć
 mogą, sama zaś wieś **Marcinkowice** tego samego prawa,
 którego przereczane Miasto **Wieliczka** używa, używać i
 onemu podlegać powinna. Nakoniec stanowią, iż wspomnieni
 Obywatele nasi **wieliccy** z każdej włoki czyli łanu ról prze-
 rzeczonych wsi **Marcinkowice** po jednej grzywnie czynszu
 w każde święto świętego Marcina Wyznawcy co roku Nam i
 Następcom Naszym wiecznemi czasy płacić będą obowiązani.
 Z powodu zaś przeniesienia pomienionej wsi **Marcinkowice**,
 przereczonym Obywatelom **wielickim** od wszystkich czynszów,
 które we święto świętego Marcina z łanów i ról tejsze wsi **Mar-**
ciokowice za rok teraźniejszy zapłacićby powinni, zwłokę je-
 dnoroczną wszakże, mianowicie od zbliżającej się uroczystości
 świętego Marcina Wyznawcy aż do drugiej uroczystości tegoż
 świętego Marcina roku przyszłego zupełną dajemy. Na świa-
 dectwo czego pieczęć Nasza u niniejszego zawieszona. Działo
 się w **Krakowie** w sobotę pierwszą po dniu Wniebowzięcia
 Najświętszej Maryi Panny lata Bożego **Tysiącznego**
Trzechsetnego Dziewięćdziesiątego Osmego, w przy-
 tomności tych: Jana z Tęczyna Kasztelana krakowskiego, Jana
 z Tarnowa sandomirskiego, Sędziwoja kaliskiego, Jana Ligęzy
 łeczyckiego, Wojewodów, Krystyna z Ostrowa sandomirskiego i
 Piotra Kmity lubelskiego, Kasztelanów, i wielu innych Nam
 wiernych, wiary godnych. Dano przez ręce Wielebnego w Chry-
 stusie Księdza Mikołaju Biskupa poznańskiego, wiernie Nam
 miłego.

Według sprawozdania Klemensa Podkanclerzego.

Do wsi Marcinkowice.

Znajduje się na pamiątkowej karcie XVII.

Wciągnięte już.

Marcinkowice do Miasta Wieliczki wcielone.

Liczba 15ta. Widziano.

Wolański Franciszek Ksawery.